

889.59
PDS

ΕΥΓΕΝΕΙΟΥ ΡΩΣΣΗ ΜΑΡΙΟΥ
Ἡ ΕΠΑΝΙΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
κατὰ τὸ 1896
1939

889.59
PVE

5
 ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 — ΧΑΝΙΩΝ —
 Αριθ. βιβλ. 19379
 Χρονολ. Είσεως. 8.3.1963
 Είσεως 729. 44h
 Αριθ. 88959 / 205

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΗΣ

ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1896

ΕΠΙΣΟΔΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ—ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΝ
 ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ

ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ ΜΙΑΝ

‘Υπὸ

ΕΥΓΕΝΕΙΟΥ ΡΩΣΣΗ ΜΑΡΙΟΥ

Παρασταθὲν τὸ πρῶτον ἐν Ζακύνθῳ τῇ 25 Ἰουλίου
 1896

Μετάφρασις ἐλευθέρα Γεωργ. Κ. Σφήκα.

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘῳ

Τύποις Σ. Καφοκεφάλου

1896.

Π Ρ Ο Σ Ω Π Α

ΕΛΕΝΗ σύζυγος του Μπούτρη.
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ἀρχηγός τῆς συμμορίας καὶ πατὴρ τῆς
Ἑλένης

ΠΑΛΛΙΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἕλλην, ἐπαναστάτης.

ΟΜΕΡ ΑΓΑΣ ὑπασπιστὴς Τοῦρκος.

ΜΑΡΙΟΣ παῖς ἐπαναστάτης ἐτῶν 15.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΠΟΥΤΡΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΟΥΤΡΗΣ

} υἱοὶ τῆς Ἑλένης ἐ-
τῶν 7—8.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

Τοῦρκοι στρατιῶται

Λαδὸς ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Ἡ πράξις λαμβάνει χώραν εἰς τὰς πέριξ τῆς Ρε-
θύμνου κοιλάδας.

Ἐ π ο χ ῆ 1896.

ΠΡΑΞΙΣ ΕΝΙΑΙΑ

Ἡ σκηνὴ παριστᾷ πυκνὸν δάσος μὲ βράχους καὶ περικυκλωμένον ὑπὸ ξηρῶν κοιλάδων.
Ἄριστερὰ πεινχρὰ καλύβη.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

ΕΛΕΝΗ. (ἀνίσυχος βλέπει ἀριστερὰ) Τίποτε! — Πάντοτε τίποτε! — σιγὴ θανάτου! — οὐδεμίαν εἰδήσις περὶ τοῦ συζύγου μου, οὔτε περὶ τοῦ πατρός μου — μὴ ἤχημαλωτίσθησαν... μὴ ἔπεσαν μαχομένοι; Θεέ μου! ὅποια ἀγωνία διὰ τὴν καρδίαν συζύγου καὶ μητρός.... Πρὸ δύο μηνῶν ἐγκατελείψαμεν τὴν οἰκίαν μας εἰς 'Ρέθυμνον ὅπου ὁ ἄγριος Μουσουλμάνος ὡς θηρίον ἐπέπεσε κατ' ἀόπλων γυναικῶν καὶ ἀσθενῶν παιδίων. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης συνεχεῖς ὑπέστημεν μάχας ὑπὸ τὰς ὁποίας ἤναγκάσθημεν νὰ ὑποκύψωμεν ἀλλὰ καὶ πολλὰκις εἶδομεν τὸν βάρβαρον ἐχθρὸν τρεπόμενον εἰς φυγὴν καὶ λυσσωδῶς δάκνοντα τὴν κόνιν τῆς γῆς ἡμῶν. Ὑψίστε Θεεὶ προστάτευσον τὴν ἀτυχῆ ταύτην γῆν καὶ ἐλευθέρωσον αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἀπαισίου κατακτητοῦ! Ἀλλὰ δὲν ἀπατῶμαι... κάποιος ἔρχεται... αὐτοὶ εἶνε...

(Φωναὶ ἔσωθεν) Νίκη! Νίκη!

ΕΛΕΝΗ. Ἄ! τέλος πάντων.

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΛΑΙΟΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΜΑΡΙΟΣ, ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΑΙ
καὶ ἡ ἄνα.

(ὄλοι εἰσερχόμενοι κραυγάζουσι: Ζήτω)

ΔΗΜ. Ἄ κόρη μου.

ΜΑΡ. Ἐλένη.

ΠΑΛ. Κυρία, ἐνίκησαμεν.

ΕΛ. Θεέ μου, σὲ εὐχαριστῶ — Ἀλλὰ δὲν βλέπω τὸν σύζυγόν μου... ἤχημαλωτίσθη ἄραγε... ἀπέθανε!...

ΔΗΜ. Ὅχι, κόρη μου, ζῆ, θριαμβεύει, εἶνε πλήρης δόξης.

ΕΛ. ὦ χαρὰ! γρήγορα διηγηθῆτέ μοι.

ΔΗΜ. Ὁ ἀνδρεῖός μας Ρενιέρης διέταξε νὰ ἀναπαυθῶσιν ὀλίγον οἱ ἀνδρεῖοί μας πολεμισταί, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν πρωΐαν εἰς διαφόρους ἀντέστησαν ἐφόδους τῶν τούρκων καὶ πάντοτε μὲ γενναϊότητα καὶ θάρρος, οὐδεὶς δὲ ἐπίστευεν ὅτι μετὰ τὴν ἤταν τὴν ὁποῖαν ὑπέστησαν εὐθὺς θὰ ἐπεχείρουν νέαν ἐφοδὸν. ὅλοι ἀνεπαύοντο—ὅταν αἰφνης ἀκούονται αἰ φωναὶ τῶν προσκόπων οἵτινες φωνάζουσιν εἰς τὰ ὄπλα. Σπεύδοντες ἀρπιάζομεν τὰ ὄπλα καὶ τιθέμεθα εἰς ἀμυναν, ἀλλὰ βλέπομεν ὅτι περιεκυκλώθημεν ὑπὸ πολυαριθμῶν ἐχθρῶν οἵτινες ἐνισχυθέντες ὑπὸ νέων ἐπικουριῶν διοικουμένων ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ Ἀβδουλάχ-πασᾶ καὶ φέροντες τηλεβόλα μᾶς εἰχονπερικυκλώσῃ καὶ μᾶς ἀπέκοψαν πᾶσαν ὁδὸν σωτηρίας. Τότε ἀνάμετρῶ τὴν ἀπελπιστικὴν θέσιν μας ἐν ἀκαρεῖ, καὶ κραυγάζω « Ἐμπρός, Κρητες, Ζήτω ἢ Ἑλλάς, Ἐλευθερία ἢ θάνατος. » Εἰς τὰς ἱεράς ταύτας λέξεις ἡ καρδία ἐξάπτεται, ὡσεὶ πέπλος καλύπτει τοὺς ὀφθαλμούς μας, αἱ αἰσθήσεις ταράσσονται, ὀρμῶμεν μὲ κεκλιμένην τὴν κεφαλὴν κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ μὲ τὸ στῆθος, μὲ τοὺς βραχίονας, μὲ τοὺς ὀδόντας, καταβάλλομεν πᾶν ἐμπόδιον, ῥίπτεται κάτω πᾶν πρόφραγμα, φονεύονται οἱ στρατιῶται ἐπὶ τῶν τηλεβόλων των, ὁ δὲ οἶκτος γίνεται μανία, τὸ ἔδαφος καλύπτεται ὑπὸ πληγομένων καὶ νεκρῶν. Δύο τηλεβόλα καὶ τρεῖς σιμαῖαι εἶνε ἤδη εἰς χεῖράς μας, ὅλος δὲ ὁ Ὀθωμανικὸς στρατὸς τρέπεται εἰς φυγὴν καὶ ἡ νίκη εἶνε ὑπὲρ ἡμῶν.

ΠΑΛ. Ζήτω ἢ Κρήτη!

Ὅλοι! Ζήτω.

ΕΛ. Ἄλλ' ὁ σύζυγός μου. . .

ΠΑΛ. Ἐκαμε καὶ αὐτὸς θαύματα ἀνδρείας. Ὅπου περισσότερον ἔβραζεν ἡ μάχη ἐκεῖ ἦτο ἡ θέσις του, τὸ ξιφὸς του πολλάκις ἐβάβη ὑπὸ Τουρκικοῦ αἵματος, καὶ ἐὰν σήμερον ζῶν ἐπανερχεται εἰς τὰς ἀγκάλας σου, εἰς τὸν πατέρα σου, τὸ ὀφείλει, εἰς τὸν ἀνδρεῖον ὀδηγόν μας.

ΔΗΜ. Σιώπα, φίλε μου, σιώπα.

ΕΛ. "Όχι, φίλοι, τὸ θέλω.

ΠΑΛ. Δοθέντος τοῦ σημείου τῆς ἐφόδου ἐμμανῆς ὄρμα ἐπὶ τῶν τέκνων τοῦ Μωάμεθ ὡς λυσσαλέα ἕαινα τῆς ὁποίας ἀφαιροῦσι τὰ τέκνα· ἐγὼ τὸν ἀκολουθῶ, ἀλλ' αἰφνης πολιορκούμεθα ὑπὸ τῶν Τούρκων οἵτινες ἐμμανεῖς ρίπτονται ἐφ' ἡμῶν, διασπῶσι τοὺς ἡμετέρους ζυγοὺς καὶ οὕτω χωριζόμεθα τῶν ἀδελφῶν μας. Ὁ σύζυγός σας ὑπερασπιζόμενος πίπτει ἐπὶ τοῦ ἀπαλοῦ ἐδάφους, ἐγὼ ζητῶ νὰ τὸν ὑπερασπισθῶ διὰ τοῦ σώματός μου καὶ ἤδη νομίζομεν ὅτι εἴμεθα νεκροί· ὅταν αἰφνης φθάνη τὸ νικηφόρον στράτευμα τοῦ πατρός σας ὅστις ὡς ἄγγελος τοῦ ὀλέθρου καταρρίπτει, φονεῖ, φωνάζοντες δὲ «Ζήτω ἡ Κρήτη καὶ ἡ Ἐλευθερία» ἐσώθημεν.

ΟΛΟΙ. Ζήτω ὁ Δημήτριος.

ΕΛ. Εὐχαριστῶ, πάτερ μου· ἐὰν ἀκόμη εἶμαι σύζυγος καὶ μήτηρ εἰς σὲ τὸ ὀφείλω.— Ἄλλ' ὁ Θεὸς προστατεύει τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς πατρίδος μας, καὶ ἡ σημαία ἡμῶν φέρουσα τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ προστατεύεται παρὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἐν ὀνόματι δὲ αὐτοῦ μαχόμενοι θὰ νικήσωμεν.

ΔΗΜ. Καλὰ λέγεις, κόρη μου· εἰς τὸν σταυρὸν ἀναθέτομεν τὴν ἐλπίδα μας καὶ θὰ νικήσωμεν. Μέγα εἶνε τὸ μῖσος τὸ ὁποῖον τρέφουσιν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Τούρκων, τὰ μακρὰ παθήματα τὰ ὁποῖα ὑπέστημεν ἐνεργίζωσαν ἐντὸς παντὸς στήθους τὴν ἐκδίκησιν, καὶ ἐνεχάραξαν αὐτὴν ἐν τῇ διανοίᾳ μας τὸ χυθὲν αἷμα τῶν ἀδίκως σφαγέντων, ἢ ἀτίμωσις τῶν παρθένων μας, ἢ εἰς τὸν ἄνεμον σκορπισθεῖσα κόνις τῶν νεκρῶν μας καὶ ἢ βεβίλωσις τῶν ἐκκλησιῶν μας.— Ἄλλὰ τὸ αὐτὸ καθ' ἡμῶν τρέφουσι μῖσος οἱ Τούρκοι, καὶ ὠρκίσθησαν ἐπὶ τοῦ κορανίου καὶ εἰς τὸν Μωάμεθ νὰ ἐξολοθρεύσωσι τὰ τέκνα τοῦ σταυροῦ. Αἱ Ἐυρωπαϊκαὶ δυνάμεις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μὲ ἡμᾶς διοικούμεναι νόμου τοῦ Χριστοῦ (ὃ αἰώνιον αἶσχος) ὑποστηρίζουσι διὰ τῶν ἀποκλεισμῶν τῶν, διὰ τῶν

συμβουλῶν αὐτῶν τὰ τέκνα τοῦ Μωάμεθ ὑπὸ τὸ ψευδὲς καὶ ὑποκριτικὸν λόγιον «Εὐρωπαϊκὴ ἰσοροπία.»

ΕΛ. Ὡ πατρίς μου, περιφανὴς ποτε κοιτὶς ἠρώων, ποτὲ βασίλισσα καὶ μητὲρ πάσης ὠραίας τέχνης καὶ παιδείας! τώρα, ὦ Ἑλλάς μου, τώρα ἀμειβομένη ἴσως διότι ἐφώτισας τὸν κόσμον βλέπεις τὰ τέκνα σου πιεζόμενα, δοῦλα, σφαζόμενα. Μετὰ τόσους αἰῶνας δουλείας, τώρα θραῦσον τὰς ἀλύσεις σου καὶ ἐκδίκησον τὴν ἀτιμον ὕβριν ἐγέρθητι, ὦ καταπατηθεῖσα βασίλισσα, νίκησον τοὺς σκληροὺς ἐχθροὺς σου καὶ ὕψωσον ἀκόμη ὑπερήφανος τὴν σημαίαν σου ἀνεξάρτητος, ἐλευθέρα καὶ μεγάλην.

ΠΑΛ. Εἰς τὰ ὄνειρά μου βλέπω πάντοτε τοὺς τριακοσίους τοῦ Λεωνίδα.

ΜΑΡ. Καὶ ἐγὼ ὀρκίζομαι νὰ ἀκολουθήσω τὰ ἴχνη τῶν ἠρώων ἐκείνων.

ΔΗΜ. Καὶ ἐγὼ σᾶς βεβαῖω ὅτι ἐάν εἴμεθα ὅλοι ἐν μιᾷ σκέψει ἠνωμένοι θὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν καὶ πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. (Ἦχος σάλπιγγος μακρόθεν. — Φωνὴ ἔσωθεν: Τίς εἶ!)

ΔΗΜ. Τί εἶναι; μήπως ἦλθε πάλιν ὁ ἐχθρὸς;

ΕΛ. Δὲν πιστεύω.

ΠΑΛ. Λάβετε τὰ ὄπλα.

ΜΑΡ. Ἐγὼ εἶμαι ἔτοιμος! Ἐμπρὸς Πῦρ, πῖψ πάφ!

ΔΗΜ. Σταθῆτε. Σὺ τρέξον καὶ ἐπίστρεψον ἀμέσως νὰ μοῦ εἴπῃς τί συμβαίνει.

ΠΑΛ. Τρέχω (φεύγει.)

ΕΛ. Θεέ μου ἐάν πάλιν ἔρχεται ὁ ἐχθρὸς... Τί θὰ γείνωσι τὰ τέκνα μου... κοιμῶνται τὰ δυσυχῆ... ἐάν... ὄχι δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ αὐτά.

ΔΗΜ. Πήγαινε καὶ φέρετα ἐδῶ (Ἡ Ἑλένη φεύγει). Καὶ ἀκόμη οὐδεμίαν εἰδησίαν περὶ τοῦ σημείου τούτου! Μήπως εἶνε τις ἀπεσταλμένος τοῦ ἐν Ἀθήναις κοιμητάτου μας ἢ τοῦ ἀνδρείου Ρενιέρου... ἰδοὺ ἢ Ἑλένη.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΕΛΕΝΗ, δύο παιδιά και ὁ ἄνω.

ΕΛ. Ἐλθετε, τέκνα μου... ὁ πάππος θέλει νὰ σᾶς ἐναγκαλισθῆ.... Ποῦ εἶνε ὁ Παλαιοκόπουλος.... πῶς δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη.... Νέος τις κίνδυνος ἴσως μᾶς ἀπειλεῖ;....

ΔΗΜ. Μὴ φοβεῖσαι ἰδοὺ τον ἐπὶ τέλους.

ΣΚΗΝΗ Δ',

ΠΑΛΑΙΟΚΟΠΟΥΔΟΣ καὶ οἱ ἄνω.

ΠΑΛ. Ἴδου ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν μετὰ πολλοὺς καὶ ἀπείρους κόπους ἔφερε πιστὸς τις ὁδηγὸς εἰς τοὺς ἡμετέρους προσκόπους.

ΔΗΜ. Δός μοι! ὦ χαρὰ εἶνε ἐπιστολὴ παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀξιοτίμου κοιμητῆτος μας (ἀναγινώσκει) «Μετὰ πολλῶν δυσκολιῶν τὸ κοιμητῆτον σᾶς ἔπεμψε χρήματα, ὄπλα καὶ πολεμεφῶδια. Ἐξακολουθεῖτε τὸν ἡρωϊκὸν ἀγῶνα. Σύμπασαι αἱ καρδίαι ἐν Ἑλλάδι εἶνε ὑπὲρ ὑμῶν. Πολλοὶ ἐβέλονται εἰσὶν ἔτοιμοι ὁ εὐγενὴς στρατὸς φρουάττει ὑπὸ λύσσης βλέπων ἑαυτὸν ἀναγκαζόμενον νὰ παρῖσταται ἀκίνητος εἰς τὴν σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν του.—Γενικὴ ἐξέγερσις θὰ μεταβάλῃ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Τότε τὴν ψυχρὰν καὶ ἐγωϊστικὴν εὐρωπαϊκὴν διπλωματίαν θὰ διαδεχθῆ ἡ συμμαχία καὶ ἡ ἀδελφότης τῶν ἀδελφῶν λαῶν. Τὸ ὄνομα τῆς Κρήτης εἶνε ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ ταῖς καρδίαις τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Πίστις καὶ θάρρος. Ὁ Θεὸς νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα. Τὸ κοιμητῆτον. (ὁ Παλαιοκόπουλος ἀπέρχεται.)

ΔΗΜ. Εὐχαριστῶ, ἀδελφοὶ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ καταθέσωμεν τὰ ὄπλα ἢ μαζὴ μετὰ τὴν ζωὴν μας. Τὸ πᾶν εὐνοεῖ τὸν ἀγῶνά μας ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν τρέχουσιν οἱ ἀδελφοὶ πρὸς βοήθειάν μας. Ὁ γενναῖος Ἑλληνικὸς στρατὸς εἶνε εἰς τὰ σύνορα, φρουάττει βλέπων ὅτι ἐμποδίζεται νὰ

πολεμῆση ὑπὸ τῶν συμμάχων τοῦ Μουσουλμάνου δυνάμεων. Ἄλλ' ὁ ἀρχηγὸς Μάνος, ὁ Καλαμενόπουλος, καὶ πολλοὶ ἄλλοι διὰ τῶν στρατηγημάτων αὐτῶν διέφυγον τὴν προσοχὴν τῶν Τούρκων καὶ ὑπερβάντες τὰ σύνορα τώρα μάχονται μαζὺ μας. Ἡ ἐπανάστασις ἐξαπλοῦται, ἡ Θεσσαλία ταράσσεται, αἱ Ἴόνιοι νῆσοι μετὰ παλιῶν ἀκολουθοῦσι τὸν ἀγῶνά μας, ἡ Μακεδονία ἐξανέστη εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἀρειμανίου ἀρχηγοῦ τῆς Ἀθασίου Μπροῦφα, αἱ ἐπαρχίαι εἶνε ἔτοιμοι καὶ εἰς τὸ δοθησόμενον σημεῖον ὀλόκληρος λαὸς θὰ ἐγερθῆ νὰ πολεμῆσῃ καὶ κατασρέψῃ τὸν Ὀθωμανικὸν λαόν.

ΕΛ. Ὁ Θεὸς νὰ εἰσακούσῃ τὰς εὐχὰς μας.

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

ΠΑΛΔΙΟΚΟΠΟΥΛΟΣ καὶ αἱ ἄνω.

ΠΑΛ. Ἀρχηγὲ ἐπαρουσιάσθην εἰς τοὺς προσκόπους ἡμῶν εἰς ἀπεσταλμένος παρὰ τῶν ἐχθρῶν, τί ὀφείλομεν νὰ πράξωμεν;

ΔΗΜ. Ἄς προχωρήσῃ ὅμως τηρήσατε ὅλους τοὺς κανόνας, μεταχειρίσθητε αὐτὸν μετὰ πάσης ἀνασκοπῆς ἢ ζωῆ του εἶνε ἱερὰ δι' ὅλους (ἀπέρχεται ὁ Παλαιοκόπουλος).

ΜΑΡ. Παράπολλα κοπλιμέντα δι' ἓνα Τούρκον. ἐγὼ (δεικνύων τὸ ὄπλον του) θὰ ἔκαμνα πῖψ πᾶψ καὶ καλὴ νύκτα.

ΔΗΜ. Καὶ δὲν θὰ ἔκαμνες καλὰ.— Πᾶς πρεσβευτῆς εἶνε ἱερὸς καὶ δὲν εἶνε καλὸν νὰ παραβιάζωνται τὰ δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων.— Ὄφείλομεν νὰ δείξωμεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι δὲν εἴμεθα βάρβαροι καὶ δολοφόνοι, ὡς λέγει ἡ κυβέρνησις τοῦ Σουλτάνου, ἀλλ' ἄνδρες ποθοῦντες Ἐλευθερίαν καὶ Ἀνεξαρτησίαν.

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄.

ΠΑΛΑΙΟΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΟΜΕΡ

φέρων επίδεσμον ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, Ἐπαναστάται κλ.

ΠΑΛ. Ἴδου ὁ ἀρχηγός μας.

ΔΗΜ. Ἀφαιρέσατέ του τὸν ἐπίδεσμον.

ΟΜΕΡ. Παρουσιάζομαι ἐνώπιόν σου τὴν ἱερὰν
φέρων περιβολὴν πρεσβευτοῦ.

ΔΗΜ. Καὶ ποῖος σὲ στέλλει; Ἐν ὀνόματι τί-
νος ὀμιλεῖς;

ΟΜ. Τοῦ Ἀβδουλάχ-πασᾶ, διοικητοῦ τῶν Χα-
νίων.

ΔΗΜ. Καὶ τί θέλει ἀπὸ ἐμὲ ὁ Ἀβδουλάχ-πασᾶς;

ΟΜ. Ἄς ἀποσυρθῶμεν κατὰ μέρος, εἰς σὲ μό-
νον θὰ ὀμιλήσω.

ΔΗΜ. Δὲν ἔχω μυστικά διὰ τοὺς ἀδελφούς μου.

ΟΜ. Τοιαῦται εἶνε αἱ διαταγαὶ τοῦ κυρίου μου.
Μὲ σὲ μόνον ὀφείλω νὰ ὀμιλήσω.

ΔΗΜ. Τί δύνασαι νὰ εἶπης ἐξ ὀνόματός του;
Δὲν τοῦ ψθάνουσιν ἀκόμη αἱ ὑπερβολαὶ τὰς ὁποί-
ας διέπραξαν οἱ στρατιῶταί του κατὰ λαοῦ ἀόπλου;
Δὲν πρέπει νὰ προτείνῃ εἰς ἐμὲ συνθήκας. Ἄς
ἀποταθῆ εἰς τὸν ἡρωϊκὸν μας ἀρχηγὸν Ρενιέρην,
καὶ εἰς τοὺς βουλευτὰς τῆς συνελεύσεώς μας.

ΟΜ. Ἄλλ' ἴσως αἱ νέαι προτάσεις...

ΔΗΜ. Μεταξὺ δυναστευομένου καὶ δυνάστου δὲν
ὑπάρχει ἢ μία μόνη συνθήκη αἵματος—ὁ θάνατος.
Οὐδὲ σπιθαμὴν ἑλληνικῆς γῆς θὰ σᾶς παραχωρήσω-
μεν διὰ νὰ σκεπάσετε τὰ ὀστά σας.—ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ εἶνε ἡ κραυγὴ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ ἀ-
ῆρ, τὰ δένδρα, τὸ ἔδαφος, τὰ τεῖχη καὶ αὐτὴ ἀ-
κόμη ἢ θάλασσα «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ» φω-
νάζουσι.

ΟΜ. Μὴ ἀποβάλλετε τοιοῦτοτρόπως τὰς γεν-
ναίας προσφορὰς τοῦ ἀγαθοῦ ἡμῶν Σουλτάνου.
Αὐτὸς σᾶς παρέχει διὰ τῆς συνθήκης τῆς Χαλέπας
εὐρυτέραν Ἐλευθερίαν, θὰ ἔχετε γενικὴν ἀμνησεί-
αν, χριστιανὸν διοικητὴν, βελτιώσεις ὡς πρὸς τὴν
δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀστυνομίαν καὶ πλεῖστα ἄλλα
προνόμια τὰ ὁποῖα θὰ ἐπαναγάγῃ τὴν εἰρήνην

καὶ τὴν ἰσχυρίαν ἐν τῇ νήσῳ εἰς τὸν Κρητικὸν λαόν.

ΔΗΜ. Ὅποια ἐλευθεριότης τοῦ μεγαθύμου Σουλτάνου σου· καὶ ποῖος ἐγγυᾶται διὰ τὰς ὑποσχέσεις του;

ΟΜ. Ὁ λόγος τοῦ Σουλτάνου εἰνειερός· τίς δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τούτου;

ΔΗΜ. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες οἵτινες ἀνεilikρινῆ καὶ ἐπίσκορον τὸν εὐρομεν καὶ σήμερον. Ὁ Σουλτάνος μᾶς ὑπόσχεται τὴν Ἐλευθερίαν ἣν ἐκερδίσαμεν διὰ τοῦ αἱματός μας καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ μᾶς ἀφαιρέσῃ· ἀλλ' αὔριον ἀνακτήσας τὰς δυνάμεις του θὰ λάβῃ πάλιν τὸ δῶρον ἀποδίδων ἡμῖν τὴν ἀγχόνην καὶ τὸν ἀνασκολοπιισμόν.

ΟΜ. Ἄφρον! πρόσσεχε εἰς τοὺς λόγους σου καὶ σέβου τὴν μεγάλην ἀγαθότητα τοῦ Κυρίου μου. Εἰς τὶ θὰ σὰς χρησιμεύσῃ ἢ ἀλαζονεία σας; μίᾳ φούκτα ἐπαναστατῶν εἴσθε, καὶ ἤδη περιεκυκλώθητε ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν μας. Εἰς ποῖον ἐλπίζετε;

ΔΗΜ. Εἰς τὸν βραχίονά μας, καὶ εἰς τὸν Θεόν, ἐκδικητὴν τῶν δυναστευομένων.

ΟΜ. Ὡ τυφλοὶ! ἀλλὰ δὲν βλέπετε ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶναι ἐναντίον σας καὶ ὑπερασπίζεται τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα ἡμῶν; Αἱ ξένοι κυβερνήσεις μᾶς παρέχουσι τὰς συμβουλὰς αὐτῶν.

ΔΗΜ. Ἄλλ' ὄχι οἱ Λαοί.—Αἱ κυβερνήσεις πίπτουσιν, ἀλλὰ τὰ ἔθνη μένουσι. Ἐὰν αἱ κυβερνήσεις μᾶς ἐγκαταλείπωσιν οἱ Λαοὶ θὰ μᾶς βοηθήσωσιν.

ΟΜ. Ὅνειρα ἐξηγμένης φαντασίας! Ἐν τούτοις ὑπὸ ἀπειραρίθμων περικυκλοῦσθε στρατιωτῶν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ σὰς λείψῃ καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὄφρατος διὰ νὰ χορτάσητε τὴν πεινάν σας.

ΔΗΜ. Τότε θ' ἀλίσωμεν τὰ ὀστά τῶν νεκρῶν μας ἵνα δι' αὐτῶν κατασκευάσωμεν ἄρτον, οὕτω δὲ ἐμβάλωμεν εἰς τὰ στήθη μας μεγαλντέραν μαρτίαν ἐναντίον τοῦ μισαροῦ Μουσουλμάνου. Ἡ Ἐλλάς ὑπῆρξεν ἡ πρώτη κοιτίς τῆς ἐλευθερίας, τώρα δὲ, ἐὰν, ὡς ὁ Χριστὸς, πέσῃ ὑπὸ τὸν Σταυρόν, πάντοτε θ' ἀνεγερθῇ καὶ ἂν ἀκόμη κατ' αὐτῆς ἐνωθῶσι βασιλεῖς, αυτοκράτορες, σουλτάνος, καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἄδικος. Ἡ νίκη ἐστὶν ὑπὲρ ἡμῶν, διότι ἅγιος καὶ ἱερός εἶναι ὁ ἡμέτερος ἀγὼν. Ἀλλὰ δὲν ἀπέχει πολὺ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ πέσῃ ὁ

καλύπτων τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν μοναρχῶν πέπλος, καὶ ἐπὶ τῶν βράχων τούτων, ὅπου τῶρα ἐρήμωσις καὶ θάνατος βασιλεύει, θὰ βλαστήσῃ ὁ θαλλὸς τῆς εὐλογημένης ἐλαίας, οἱ δὲ λαοὶ ἠνωμένοι θὰ ἐορτάσωσι τὸ ἔμβλημα τῆς εἰρήνης.

ΟΜ. Ἄνοητοι! Ἐλπίζετε εἰρήνην ἐκ τῆς Εὐρώπης, ἀλλ' αὕτη στερεῖται τῆς εἰρήνης. Καὶ ἄλλο ἀκόμη θὰ χύσετε αἷμα, ἢ δὲ Ἑλλάς θ' ἀλλάξῃ μόνον ἀλύσεις.

ΠΑΛ. Ἄθλιε! (ὄρμῃ κατ' αὐτοῦ σύρων τὸ ξίφος) ἀπόθανε!

ΟΛΟΙ. Ναί !

ΔΗΜ. Σταθῆτε· εἶνε πρόσωπον ἱερόν δι' ἡμᾶς! ἄς ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον μετὰ τῶν ὀπαδῶν του. Πάγαινε ἐντεῦθεν.

ΟΜ. Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ τελευταία ἀπάντησίς σου;

ΔΗΜ. Ναί !

ΟΜ. Ἐπανερχομαι παρὰ τῷ κυρίῳ μου· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ θὰ μετανόησῃς διὰ τὴν τόλμην σου, ἀποβαλὼν τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Σουλτάνου. Εἶθε νὰ σὲ σώσῃ ὁ Προφήτης. Ἄλλάχ! Ἄλλάχ! (ἀναχωρεῖ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Παλαιοκοπούλου.)

ΔΗΜ. Ἠκούσατε, ἀδελφοί, τὴν γενναιότητα τοῦ Σουλτάνου· μᾶς δίδει ὅ,τι δὲν δύναται νὰ μᾶς ἀφαιρέσῃ. Ὅχι πλέον ἀνακωχή, ὄχι εἰρήνη, ἀλλὰ πόλεμος, αἰώνιος πόλεμος.

ΟΛΟΙ. Ναί, πόλεμος.

ΕΛ. Οὐδέποτε, πάτερ μου, μοὶ ἐφάνης τόσον μέγας καὶ ἀνδρεῖος, ὅσον πρὸ ὀλίγον σὲ εἶδον. Οἱ λόγοι σου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐνεπνέοντο. Ἄλλ' ἄς δράμωμεν εἰς τὰς προφυλακὰς ὅπου εἶναι ὁ σύζυγός μου ἵνα συγμερισθῇ μεθ' ἡμῶν τὴν χαρὰν τῆς ἡμέρας ταύτης.

ΟΛΟΙ Ἄς ὑπάγωμεν.

Φωναὶ. «Εἰς τὰ ὄπλα» ἤχοι σάλπιγγος μέχρι τέλους τῆς πράξεως, ἀλλὰ πάντοτε διακοπτόμενοι ὑπὸ φωνῶν: «εἰς τὰ ὄπλα».)

ΔΗΜ. Τί εἶναι;

ΕΛ. Θεέ μου ! τί συμβαίνει;

ΜΑΡ. Εἶμαι ἔτοιμος—πῦρ, ἐμπρός, θάνατος ἔς τοὺς Τούρκους.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ

εἰσέρχεται ΠΑΛΑΙΟΚΟΠΟΥΛΟΣ ἀσθμαίνων, καὶ οἱ ἄνω.

ΠΑΛ. Ἄρχηγέ, ἐχάθημεν.

ΔΗΜ. Τὶ συνέβη;

ΠΑΛ. Μόλις ὠδηγήσαμεν τὸν ἀπεσταλμένον εἰς τοὺς προσκόπους, ὅπου περιέμενον αὐτὸς οὗτος ὁ στρατηγὸς Ἀβδοῦλ-πασσᾶς μεγάλη ἐγένετο κίνησις ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτῶν καὶ εὐθὺς οἱ ἡμέτεροι πρόσκοποι προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων οὔτινες ἐνέδρεον.

ΔΗΜ. Ἀδελφοί, ἰδοὺ ἡ ὥρα τοῦ κινδύνου ἐμπρός.

ΕΛ. Ἄλλ' ἐγὼ σᾶς ἀκολουθῶ μετὰ τὴν ἱερὰν ταύτην σημαίαν, ἔμβλημα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, θὰ παροτρύνω εἰς μάχην τοὺς ἀδελφούς μας. (εἰσελθοῦσα εἰς τὴν καλύβην ἐξέρχεται φέρουσα τὴν σημαίαν καὶ τὸ ξίφος).

ΔΗΜ. Ἀλλὰ τοὺς κινδύνους;

ΕΛ. Δὲν με μέλει δι' αὐτούς.

ΔΗΜ. Τὸν θάνατον;

ΕΛ. Δὲν τὸν φοβοῦμαι.

ΔΗΜ. Ἀλλὰ τὰ τέκνα; θέλεις νὰ πέσης εἰς χεῖρας αὐτῶν τῶν δυνάμεων;

ΕΛ. Ἐπὶ τῆς λεπίδος ταύτης (ἐξάγουσα ἐγχειρίδιον) εἶναι γεγραμμένη ἡ ἀρετὴ μου. Πρὶν πέσω ζῶσα εἰς τὰς χεῖρας τῶν, θὰ φονεύσω τὰ τέκνα μου καὶ ἔπειτα θὰ πέσω ἐπ' αὐτῶν ἐλευθέρα καὶ εὐχαριστήμενη. Τέκνα τοῦ Λεωνίδα, ἀδελφοί, τείνατε τὰς χεῖρας σας ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης σημαίας, συμβόλου δόξης καὶ ἀναστάσεως καὶ ὀρκίσθητε εἰς τὸν βλέποντα ἡμᾶς Θεὸν ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὸν Τούρκον ἢ ν' ἀποθάνωμεν. Ἐλευθερία ἢ θάνατος. Ὀρκίσθητε.

ΟΛΟΙ (τείνουσι τὰς χεῖρας κράζοντες) Ὀρκιζόμεθα.

ΔΗΜ. Καὶ τώρα εἰς τὰ ὄπλα...εἰς τὴν νίκην!

ΟΛΟΙ Εἰς τὴν νίκην. Ζήτω ἡ Ἑλλάς.

(Ἐν μέσῳ βεγγαλικῶν φῶτων, τῆς μουσικῆς παιανίζουσας τὸν ἔθν. ὕμνον προβαίνουσι.—Εἰκὼν.

